

Hevko Igor Vasilievich Professionalism of pedagogical persons as one of the conditions of qualitative training of future teachers of technologies. *Journal of Education, Health and Sport*. 2017;7(5):797-807. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.845897>
<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/4716>

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 1223 (26.01.2017).
1223 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Author(s) 2017;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland

Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.

Received: 05.05.2017. Revised: 23.05.2017. Accepted: 31.05.2017.

PROFESSIONALISM OF PEDAGOGICAL PERSONS AS ONE OF THE CONDITIONS OF QUALITATIVE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGIES

Igor Vasilievich Hevko

PhD, Associate Professor

Ternopil National Pedagogical University Volodymyr Hnatyuk

Abstract

The article reveals the essence and content of the definitions "professionalism", generalizes the approaches to the definition of professionalism by scientists of Ukraine and other countries, justifies the importance of its achievement by the pedagogical staff, which prepares future teachers of technology. It is proved that the creation of an emotionally-positive mood in the learning environment acts as one of the factors of pedagogical stimulation, in our study, the formation of the professionalism of the future specialist in the technological profile.

Key words: pedagogical activity, pedagogical mastership, professionalism, pedagogical staff, technology teacher.

**ПРОФЕССИОНАЛИЗМ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ КАК ОДНА ИЗ
УСЛОВИЙ КАЧЕСТВЕННОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
ТЕХНОЛОГИЙ**

Игорь Васильевич Гевко

кандидат педагогических наук, доцент

**Тернопольский национальный педагогический
университет имени Владимира Гнатюка**

Реферат

В статье раскрыта сущность и содержание дефиниций «профессионализм», обобщены подходы к определению профессионализма учеными Украины и других стран, обосновывается важность его достижения педагогическим составом, который ведет подготовку будущих учителей технологий. Доказано, что создание эмоционально-положительного настроения в учебной среде выступает как один из факторов педагогического стимулирования, в нашем исследовании, формирования профессионализма будущего специалиста технологического профиля.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, педагогическое мастерство, профессионализм, педагогический состав, учитель технологий.

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ЯК ОДНА ІЗ УМОВ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Ігор Васильович Гевко

кандидат педагогічних наук, доцент

**Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка**

Реферат

У статті розкрито сутність і зміст дефініцій «професіоналізм», узагальнені підходи до визначення професіоналізму вченими України та інших країн, обґрунтовано важливість його досягнення педагогічним складом, який веде підготовку майбутніх вчителів технологій. Доведено, що створення емоційно-позитивного настрою в навчальному середовищі виступає як один з факторів педагогічного стимулювання, в нашому дослідженні, формування професіоналізму майбутнього фахівця технологічного профілю.

Ключові слова: педагогічна діяльність, педагогічне майстерство, професіоналізм, педагогічний склад, вчитель технологій.

Постановка проблеми. Однією з актуальних розвитку освіти в нашій країні стає підвищення професійної компетентності педагога. Це обумовлено, перш за все, тим, що в умовах ринкової економіки зростають вимоги до професійної підготовки фахівців у всіх сферах трудової діяльності людини.

Що визначає ступінь професіоналізму педагога, унікальність його творчого «Я»? Тільки постійно розвиваючись, він може відповідати вимогам часу і професії, а в чомусь навіть випереджати їх. Давньокитайський мислитель Конфуцій (551-479) говорив: «Той, хто, звертаючись до старого, здатний відкривати нове, здатний бути вчителем».

Професіоналізм – поняття складне і багатоаспектне, що має свою історію. Але важливо осмислити, що від того, як розуміється сутність цього явища, напряму залежить спрямованість, зміст і технології освітніх процесів в системі вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням професіоналізму й професійної компетентності в останнє десятиліття приділяється значна увага з метою

розробки завершеної теорії формування фахівця-професіонала, тому вони стали предметом пильної уваги психологічної й педагогічної наук (С.А. Дружилов, О.П.Журавльов, Н.Ф. Тализіна, Е.А. Климов, А.К. Маркова, Л.М. Мітіна, Ю.П. Поваренков, М.С. Пряжников, В.М. Гладкова, О.Е. Коваленко, М.І. Лазарєв, Ю.П. Нагірний, О.Г. Романовский, Р.К. Шакуров, О.І. Щербаков і ін.).

Однак у проведених дослідженнях поки залишається не цілком зрозуміло, що психологічно означає людина як професіонал, як суб'єкт професійної діяльності, чим психічно відрізняється майстер своєї справи від інших людей. Зазначимо, що найчастіше ототожнюються поняття професійної компетентності й професіоналізму, у тому числі й стосовно майбутніх учителів технологій.

Постановка завдання. Мета статті: узагальнення підходів до трактування професіоналізму вітчизняними та зарубіжними науковцями та обґрунтування важливості його досягнення педагогічним складом, що ведуть підготовку майбутніх учителів технологій.

Виклад основного матеріалу. Як складне функціональне утворення, професіоналізм педагога стає сьогодні об'єктом державної політики, що виражає соціальне замовлення на підготовку сучасного вчителя високого рівня, здатного активно сприяти реалізації освітніх проектів національного масштабу [11].

Професійна діяльність педагога багато в чому орієнтована на майбутнє. Для вдосконалення професіоналізму, як і вдосконалення особистості, можливі різні шляхи.

Перші спроби наукового обґрунтування сутності феномену й інтерпретації змісту та структури професіоналізму відображені в роботах Н.В. Кузьміної, А.К.Маркової, В.Я. Синенко, Т.І. Руднєвої та ін.

У довідковій літературі смислове значення слова „професіонал” тлумачиться так: „Той, хто зробив яке-небудь заняття предметом своєї постійної діяльності, своєї професії. Добрий фахівець своєї справи” [1].

Професіоналізм діяльності визначається високим рівнем розвитку *фахового* (предметного) і *педагогічного мислення*. Мислення за алгоритмом підказує викладачеві методика викладання навчального предмета, проте викладання останнього вимагає також і *дивергентного мислення*, застосування *евристичних прийомів*, виявлення чутливості до педагогічних проблем (уміння їх вирішувати, формулювати гіпотези, робити припущення та перевіряти їх). Наприклад, як зробити пояснення складного навчального матеріалу зрозумілим для студентів, як інтегрувати технологічний процес відповідно до їхніх вікових та індивідуальних психологічних особливостей, а також за

велінням часу? Потрібна висока культура педагогічного мислення, його високий рівень розвитку й здатність до саморегуляції.

Культура професійного мислення передбачає володіння професійною, термінологією, засвоєння понятійного апарату науки, глибоку егрудичію начитаність у галузі свого наукового предмета. Звичайно, потрібні й особистісні якості, які допомагають організувати і регулювати пізнавальну діяльність: відповідальність за якість науково-пізнавального пошуку, саморегуляція пізнання, самокритичність та ін.

У визначеннях професіоналізму багатьох сучасних учених підкреслюється, що професіоналізм – це не тільки досягнення людиною високих професійних результатів, не тільки висока продуктивність праці, а й обов'язково наявність його психологічних компонентів: внутрішнього ставлення людини до своєї праці, до професії, її психічних станів та якостей [2].

Серед психологічних концепцій найбільшого поширення набула концепція професіоналізму Маркової А.К. за її дослідженнями професіоналом можна вважати людину, яка :

- успішно вирішує задачі навчання і виховання, готує для суспільства потрібний соціальний продукт, випускника з бажаними психологічними якостями (об'єктивні критерії);
- особисто прихильний до професії, мотивований до праці в ній, задоволений професією(суб'єктивні критерії);
- досягає бажаних сьогодні суспільством результатів у розвитку особистості учнів (результативні критерії);
- використовує прийнятні у демократичному суспільстві способи, технології (процесуальні критерії);
- засвоює норми, еталони професії, досягає майстерності у ній (нормативні критерії);
- прагне індивідуалізувати свою працю, а також усвідомлює і розвиває свою індивідуальність засобами професії (індивідуально-варіативні критерії);
- досягає вже сьогодні необхідного рівня професійних особистісних якостей, знань і умінь (критерії наявного рівня);
- усвідомлює перспективу, зону найближчого професійного розвитку, роблячи для її реалізації (прогностичні критерії);

- відкритий для постійного професійного навчання, накопичення досвіду (критерії професійної навченості);
- збагачує досвід професії за рахунок особистого творчого внеску (критерії творчості);
- соціально активний у суспільстві (критерії соціальної активності);
- відданий педагогічній професії, прагне підтримувати навіть у складних умовах честь і гідність, професійну етику (критерії професійної прихильності);
- готовий до якісної і кількісної оцінки своєї праці(якісні і кількісні критерії) [2].

Поняття «професіоналізм» Є.І.Рогов визначає як «сукупність психофізіологічних, психічних і особистісних змін, що відбуваються в людині у процесі оволодіння і тривалого виконання діяльності, що забезпечують якісно новий, більш ефективний рівень рішення складних професійних задач в особливих умовах [3]. Він пропонує розглядати три напрямки формування професіоналізму :

- 1 – формування особистісного стилю діяльності у результаті зміни системи виконання діяльності, її функцій і ієрархічної будівлі;
- 2 – становлення професійного світогляду на основі зміни особистості суб'єкта;
- 3 – становлення професійної культури внаслідок зміни когнітивних, емоційних і практичних компонентів установки суб'єкта стосовно об'єкта діяльності, перетворення впливу на об'єкт у процесі взаємодії.

У понятті “професіоналізм” відображається такий ступінь оволодіння людиною психологічної структури професійної діяльності, що відповідає існуючим в суспільстві стандартам і об'єктивним вимогам.

Для набуття професіоналізму необхідно поєднання відповідних здібностей, бажання й характеру, готовність постійно вчитися й удосконалювати свою майстерність. Поняття професіоналізму не обмежується характеристиками висококваліфікованої праці; це й ще особливий світогляд людини.

Равкін З.І. дає таке визначення поняття «Професіоналізм учителя»: «професіоналізм педагога – високий рівень спеціальності і загальнокультурної підготовки, широка професійна і загальна ерудиція, педагогічна майстерність, що забезпечують його конкурентоздатні якості на ринку праці; послідовна орієнтація на

розвиток і зміцнення в цілісному педагогічному процесі соціальних, інтелектуальних, моральних і естетичних цінностей освіти» [4].

Під професіоналізмом педагога Разіна Н.О. розуміє високий рівень його психолого-педагогічних, науково-предметних знань і умінь в поєднанні із відповідним культурно-моральним обліком, що забезпечує на практиці соціально необхідну підготовку підростаючого покоління до життя [5]. Вчитель-професіонал, на її думку, - це фахівець, що володіє високим рівнем професійної діяльності, який осмислено змінює і розвиває себе в процесі праці та вносить свій індивідуальний творчий вклад в професію.

Головним фактором досягнення професіоналізму вчителя, згідно із Разіною Н.О., є процес самовдосконалення. Професіоналізм, стверджує вона, дозволяє педагогу, досягнувши стану осмислення, почати рух до стану усвідомлення, тобто накопиченню конкретних знань і досягнень у професії, а у фіналі здійснити перехід в стан умілості, здійснення того, що усвідомлено. Професіоналізм педагога не може бути раз і назавжди досягнутою вишиною. Він «проростає» кожен раз у конкретному місці і часі, в процесі спілкування, будучи особистісною властивістю, тому належить неперервному становленню і розвитку.

Професіоналом можна стати лише в тій справі, яка сприяє розкриттю індивідуального життєвого сенсу (переживання). Сміслові переживання – це та ємка грань досвіду, в якій сплавлені самі різні, але авторитетні для даної людини емоційні і ментальні аспекти його життєдіяльності [6].

В українських розробках простежується ряд істотних визначень професіоналізму серед яких досить тривалий час провідним було тлумачення професіоналізму як достатнього для творчого розв'язання завдань професійної діяльності рівня розвитку професійної культури і самосвідомості особистості, яке дав Зязюн І.А. [6].

В науково-педагогічних публікаціях України останнього часу прослідковується тенденція більш широкого трактування професіоналізму вчителя.

Гузій Н.В. пропонує розглядати професіоналізм учителя як психолого-педагогічний феномен, що виступає індивідуальною проекцією педагогічної культури суспільства та є складним динамічним багатоступеневим інтегративним новоутворенням, що обумовлює продуктивність педагогічної діяльності (зовнішній план) та розвинутість особистості вчителя (внутрішній план) у діалектичному поєднанні педагогічної позиції, педагогічної компетенції, емоційної та поведінкової культури педагога [7].

Дослідниця вважає педагогічну майстерність смислоутворюючим чинником діяльнісної характеристики педагогічного професіоналізму, педагогічну творчість – особистісної, а педагогічну культуру – узагальнюючої, аксіологічного плану.

Професіоналізм учителя, на думку Вакуленко В.М., це сукупність інтегрованих фундаментальних знань, узагальнених умінь і здібностей учителя, його значущих особистісних якостей, високий рівень технологічності, культури і майстерності, творчий підхід до організації педагогічної діяльності, здатність до рефлексії, готовність до постійного саморозвитку[8].

Значний вплив на розвиток досліджень пов'язаних із змістом поняття із змістом поняття педагогічного професіоналізму в нашій країні мають роботи Л.П.Пуховської [9]. Виконавши ґрунтовний аналіз оригінальної зарубіжної літератури в цьому напрямку, вчена однією із перших звернула увагу педагогічної громадськості України на те, що світова спільнота в числі головних пріоритетів освітніх реформ і суспільних змін у цілому назвала професіоналізм педагогів. Саме вона вперше знайомить співвітчизників із поширеними в більшості країн Заходу концепціями «вузького» (restricted) і «широкого» (extended) професіоналізму вчителя, і тим самим дає новий поштовх для досліджень проблем педагогічного професіоналізму на батьківщині. Зупинимося на окремих моментах її робіт, що є важливими для нашого дослідження.

На наш погляд, серед великої кількості наукових робіт, присвячених професіоналізму педагога, на яких акцентує увагу Пуховська Л.Т., виділяються сучасні роботи двох авторів – професора університету Східної Англії І.Гудсона і професора Інституту педагогічних досліджень провінції Онтаріо в Канаді Е.Харгрівса, які обґрунтовують фази розвитку професіоналізму педагогів. Відповідно їх твердженню у класичний період переважали пошуки в академічній галузі і здійснювався курс на класичний професіоналізм. «Цей науковий пошук з метою освоєння і уточнення бази знань педагога, є спробою звести споруду професіоналізму на фундаменті наукової достовірності шляхом класифікації і кодифікації практичних знань педагога і переведення їх у технічні, наукові або теоретичні терміни [10, 11].

Цінним є висновок І.Гудсона і Е.Харгрівса про те, що прагнення до отримання соціального статусу і матеріальних можливостей у межах класичного професіоналізму неминуче призводить до створення прірви між педагогічною наукою і практикою. Саме таку ціну необхідно платити коли мета професіоналізації досягається засобами академізації.

Сьогодні необхідно акцентувати увагу на зростанні опосередкованості взаємодії учасників освіти внаслідок розгортання різних видів аудіовізуальних засобів. Деформація комунікативного простору змінює аксіосферу освіти, руйнуючи співбуттєву спільність його суб'єктів, без якої неможливі ні наукові школи, ні освоєння духовно-практичної сторони діяльності [12].

Висновок. Ми стаємо свідками того, що в навчальних закладах стає модним і престижним говорити про віртуалізацію освіти. При цьому більшість викладачів не усвідомлюють що при цьому діяльність викладання набуває інші функції, трансформуючись в текстовий елемент сайта, інтернет-середовища, а діяльність викладача втрачає своє «авторство», контекстність.

В таких умовах реальна загроза підміни власно педагогічної майстерності і професіоналізму навиками програмування, і в кінцевому підсумку, їх втрати як особливої форми людської активності із створення «людського в людині». Віртуальний рівень освіти породжує нові форми людської активності і повинен розглядатися як самостійний вид діяльності, що пов'язаний із програмуванням віртуальних дидактичних систем.

Таке розуміння педагогічного професіоналізму піднімає проблему підготовки викладачів вищих навчальних закладів до здійснення педагогічної діяльності. Особливо актуальною вона є для навчальних закладів, що здійснюють підготовку майбутніх учителів технологій.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь, 2004. – 1440 с.
2. Маркова А.К. Психология профессионализма[Текст] / А.К.Маркова. – М.: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 308 с.
3. Рогов В.И. Личность в педагогической деятельности[Текст] / Рогов В.И.– Ростов н/Д.: РГПУ,1994. – 240 с.
4. Равкин З.И. Конструктивно-генетический поход к исследованию ценностей образования – одно из направлений развития современной отечественной теории педагогики// Образование: идеалы и ценности(историко-теоретический аспект) [Текст] /под. ред. З.И.Равкина. – М.: ИТП и ОРАО, 1995. – 631 с.
5. Разина Н.А. Акмеологический поход к развитию профессионализма современного педагога в инновационной образовательной среде средней школы

Режим доступа:[Электронный ресурс] http://www.intellect-invest.org.ua/rus/school_akme_vestnik_akme_akme_3_2009_razina_akmeolog_podhod_k_razvit/

6. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії[Текст] / І.А.Зязюн, С.М.Сагач. – К.: УРІМБ, 1997. – 302с.
7. Гузій Н.В. професіоналізм учителя-вихователя як педагогічна категорія[Текст] / Н.В Гузій // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер: Педагогіка і психологія. – Зб.статей: вип.4. – К.: Пед.преса, 2002. – С.103-108.
8. Вакуленко В.М. Сутність і структура педагогічного професіоналізму[Текст] / В.М.Вакуленко// Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер: Педагогіка і психологія. - Зб. статей: Вип.4. – К.: Пед.преса, 2002. – С.66-73.
9. Пуховська Л.П. Концепція професіоналізму педагогів: порівняльний аналіз [Текст] /Л.П.Пуховська //Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету. Психолого-педагогічні науки, 2002. - №4. – Частина 1.- С.12-15.
10. Goodson I .F., Hargreaves A. Teachers Professional lives.- London: Falmer, 1996.
11. Melntyre D. Initial Teacher Education as Practical Theorising: a Response to Paul Hirst // British Journal of Educational studies. -1995. - Vol. XXXXIII. - №4.- P. 365-383.
12. Гудсон И. Принципиальный профессионализм[Текст]/И. Гудсон// Перспективи.- 2000.-т. XXX.- №2.-С.123-134.

References

1. Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language] / Uklad. i holov. red. V.T. Busel. – К., Irpin, 2004. – 1440 s. (in Ukrainian)
2. Markova A.K. Psikhologiya professionalizma [Psychology of professionalism] – М.: Mezhdunarodnyy gumanitarnyy fond «Znaniye», 1996. – 308 s. (in Russian)
3. Rogov V.I. Lichnost' v pedagogicheskoy deyatelnosti [Personality in pedagogical activity] – Rostov na Donu: RGPU,1994. – 240 s. (in Russian)
4. Ravkin Z.I. Konstruktivno-geneticheskiy pokhod k issledovaniyu tsinnostey obrazovaniya – odno iz napravleniy razvitiya sovremennoy otechestvennoy teorii pedagogiki [A constructive-genetic approach to the study of the values of education is one of the directions of the development of the modern Russian theory of pedagogy] // Obrazovaniye:

idealy i tsennosti(istoriko-teoreticheskiy aspekt) /pod. red. Z.I.Ravkina. – M.: ITP i ORAO, 1995. – 631 s. (in Russian)

5. Razina N.A. Akmeologicheskiy pokhod k razvitiyu professionalizma sovremennogo pedagoga v innovatsionnoy obrazovatel'noy srede sredney shkoly [Akmeologicheskiy campaign to develop the professionalism of a modern teacher in the innovative educational environment of secondary school] Rezhim dostupa: [Elektronnyy resurs] http://www.intellect-invest.org.ua/rus/school_akme_vestnik_akme_akme_3_2009_razina_akmeolog_podhod_k_razvit/ (in Russian)

6. Zyazyun I.A., Cahach S.M. Krasa pedahohichnoyi diyi [The beauty of pedagogical action] – K.: URIMB, 1997. – 302c. (in Ukrainian)

7. Huziy N.V. Profesionalizm uchytelya-vykhovatelya yak pedahohichna katehoriya [The professionalism of teacher-educator as a pedagogical category] / Problemy suchasnoyi pedahohichnoyi osvity. Ser: Pedahohika i psykholohiya. – Zb.statey: vyp.4. – K.: Ped.presa, 2002. – C.103-108. (in Ukrainian)

8. Vakulenko V.M. Sutnist' i struktura pedahohichnoho profesionalizmu [The essence and structure of pedagogical professionalism] / Problemy suchasnoyi pedahohichnoyi osvity. Ser: Pedahohika i psykholohiya. - Zb. statey: Vyp.4. – K.: Ped.presa, 2002. – C.66-73. (in Ukrainian)

9. Pukhovs'ka L.P. Kontsepsiya profesionalizmu pedahohiv: porivnyal'nyy analiz [The Concept of Professionalism of Teachers: Comparative Analysis] /Naukovi zapysky Nizhyns'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Psykholoho-pedahohichni nauky, 2002. - №4. – Chastyna 1.- C.12-15. (in Ukrainian)

10. Goodson I .F., Hargreaves A. Teachers Professional lives.- London: Falmer, 1996.

11. Melntyre D. Initial Teacher Education as Practical Theorising: a Response to Paul Hirst // British Journal of Educational studies. -1995. - Vol. XXXXIII. - №4.- P. 365-383.

12. Gudson I. Printsipial'nyy professionalizm [Principal professionalism] / Perspektivi.- 2000.-t. XXX.- №2.-S.123-134. (in Russian)